

požiadal som napriek všetkým politickým pochybnostiam nemeckého generála, aby zariadil premiestnenie niekoľkých nemeckých vojenských jednotiek na slovenské územie. Podľa všeobecného názoru možno teraz ešte rýchlym a energickým zásahom zamedziť ďalšie rozšírenie partizánov. Slovenská armáda a bezpečnostné oddiely na to samy nestačia. Možno očakávať, že prítomnosť nemeckých vojsk môže znamenať nielen bezprostredný a účinný zásah proti partizánom, ale aj všeobecné ukludnenie nemeckého a slovenského obyvateľstva. Podľa veľmi rozšíreného názoru si masa slovenského obyvateľstva želá pokoj a poriadok a nie je ochotná partizánov otvorene podporovať. Kde sa táto podpora zatiaľ prejavuje poskytovaním prístrešia, dodávaním potravy a pod., možno to predbežne ešte pokladať skôr za prejav strachu pred partizánskym terorom ako za prejav sympatie. Postup partizánov po stránke politickej a psychologickéj neobyčajne obratný. Individuálny teror je zameraný výlučne proti Nemcom, kým so slovenským obyvateľstvom sa zaobchádza nanajvýš slušne. Bezpodmienečne sa musí zabezpečiť podriadenie nemeckých oddielov mimo tých častí Slovenska, ktoré sú považované za vojnové územie, nemeckému generálovi, ktorý bude postupovať v úzkej zhode so mnou a s príslušnými slovenskými miestami. Výtržnosti nemeckých oddielov proti slovenskému obyvateľstvu by priviedli slovenskú vládu do psychologicky neudržateľnej situácie a treba im preto rozhodne zabrániť. Toho času som v stálom kontakte s prezidentom Tisom, nemeckým generálom, vojenským a policajným atašé, aby sa mohla uspokojivo riešiť úloha, ktorá stojí pred nami.

Vyhradzujem si ďalšie zprávy.

Ludin

SÚA Praha. Auswärtiges Amt Berlin (Zahraničný úrad Berlin), 20/372491. Fotokópia úradného záznamu telegramu. (Z nemčiny preložila HT.)

151

1944, august 25. [Londýn.] — Pokyny čs. ministra NO gen. S. Ingra pre pplk. Goliana v záležitosti menovania veliteľa povstaleckých operácií u východoslovenských divízií, odoslané rádiotelegraficky na Slovensko.¹

V

Ustanovení velitele, který bude řídit operace obou slovenských divízií na východním Slovensku při vystoupení, nelze odkládat, poněvadž situace vrcholí. Má-li rozhodnutí mezi Malárem a Talským učinit Londýn,² musíte předložit dostatečný podklad.

¹ Odpis rádiogramu, který tu citujeme, nie je adresovaný, ani podpísaný. Odosielateľom bol nepochybne Ingr. Odpis toho istého rádiogramu v slovenskom znení, datovaný 23. 8. 1944, poznáme zo zväzku fotokópií odpisov depeší Londýn — Slovensko, označeného ako zprávy odoslané Vítovi a Leyovi (SÚA Praha, b S 40-3/5). To znamená, že depeša bola adresovaná Krátkemu pre Goliana, alebo obidvom súčasne.

² Pre pochopenie problému, prečo odrazu vznikla otázka rozhodovania medzi Talským a Malárom, treba uviesť texty rádiogramov, ktoré sa vymenili od 12. do 23. augusta medzi Londýnom a Slovenskom: 12. 8. 1944 sa dotazoval Ingr: „Hlase, zda Malár je zapojen do organizace a jaký je jeho postoj k odbojovému hnutí. V případě, že zapojen není, hlase svůj názor na možnost ustanovení Talského velitelem obou slov. divízií na východním Slovensku v okamžiku, kdyby došlo k akci. Ingr.“ (SÚA Praha, PMR-L, sign. Slov. nár. rada. Rádiost. Vít.)

18. 8. 1944 rádiostanicou Vít (VI 081825/44) bolo oznámené do Londýna: „Vyčkat s ustanovením Talského za velitele na východním Slovensku. Anna sjednala s Malárem dohodu: zapojení na Gamu. Gama navazuje kontakt s Malárem. Výsledek ve formě návrhu (buď Malára nebo Talský) Vám ihned sdělí. Jaké je Vaše stanovisko k Maláru, sdělte přes Gamu. Zdena.“

Hlase proto obratem:

1. Výstižnou charakteristiku Malárova chování během válečné doby. Zprávy, které my zde máme, byly zpočátku pro něho příznivé, později jich bylo málo a spíše příznivé i nepříznivé.

2. Jeho ustanovení velitelem slovenského sboru muselo by vycházet ze skutečnosti, že jeho postoj k odboji je pozitivní a že jeho činnost byla vždy v soulase s tímto postojem.

3. Do rozhodnutí bude dále směřovat, jak je v armádě populární a jaká by byla na jeho ustanovení reakce v řadách vojska.

4. Jestliže plk. Talský má v kterémkoliv naznačeném směru přednost před Malárem, nebudeme váhat rozhodnout se pro něho.

Velmi závažné je ovšem to, že v době vypovězení války Slovenskem byl Malár všeobecně znám jako jeden ze slovenských velitelů a že pak odešel do Berlína, kde zase veřejně a zejména mezinárodní veřejností musel být pokládán za činitele germanofilského. Mimo to nám bylo sděleno, že jeho žena je Němka.

Ohled na tyto okolnosti, i kdyby se prokázalo, že se Malár choval zejména v poslední době slušně, nutí nás k veliké opatrnosti.

SÚA Praha. PMR-L sign. Slov. nár. rada. Odpis. Strojopisný prepis.

152

1944, august 25. [Banská Bystrica.] — Pokýny pplk. J. Goliana pre prípad okupácie Slovenska nacistickými jednotkami, určené veliteľom posádok zapojených do príprav povstania.

Osobitná tajná inštrukcia pre veliteľov posádok.¹

I. Podľa došlých zpráv a preverených náznakov nemecká ríša hodlá obsadiť územie Slovenska. Najkritickejší deň je noc na 27. augusta a deň 27. augusta.

II. Slovenská armáda, verná tradícii svojho pôvodného vzniku, postaví sa za spoluúčasti celého národa na odpor.

P. S. Ustanovení velitele východního Slovenska: Anna kandiduje Malára, Gama má styk a spolupráci Talského, je nerozhodnut, prý musí rozhodnout Londýn. Zdena navrhuje Talského (dlouhodobý, úspěšný pracovník ilegality).

Ihned sdělte Vaše rozhodnutí." (Tamtiež, Ch 37-91-29/122.) 18. 8. 1944 oznamoval do Londýna Golian: „Prosim s ustanovením plk. Talského za vel. polných div. vyčkat až do ukončenia jednaní s Malárom. Je nádej, že velenie divízie prevezme. O návrhu na Talského nič neviem. Ley." (Tamtiež, b S 40-3, zprávy od Otu.) A 20. 8. 1944 odišla zo Slovenska táto zpráva: „Malár se podřídil vojensko-politickému ústředí. Veškeré rozkazy pro něho pošlete přes Gamu.

Krycí jméno Malára — Zeta. Talský (krycí jméno Láda) v nové funkci zástupce Zety žádá od Silný:

Máte-li nové dispozice pro něho, při jeho nové funkci, sdělte je přes Zdena a v rozhlase dejte: Morava — Tatry — oprava. Nemáte-li žádné rozkazy pro něho, prosím o heslo: Morava — Tatry správně." (Tamtiež, Ch 37-91-29/155. VI 082052/44, přes Leo. Záznam zprávy datovaný 23. 8. 1944.)

¹ Nosko vo svojej knižke uvádza o okolnostiach súvisiacich s vydaním tohto rozkazu (bol označený č. 9.010 Taj./1944) nasledujúce: „V noci na 25. augusta 1944 prišiel na VPV Dr. Ševčík, plk. gšt. Talský so zpravou, že dve nemecké SS divízie sú pripravené na slovensko-moravských hraniciach v priestore Hodonín s poslaním pochodovať na Slovensko. Golian nariadil o 2.00 hod. dňa 25. augusta 1944 bojový poplach pre všetky posádky na Slovensku. O poplachu vyzoomeli aj ministra národnej obrany generála Čatloša. Nemci síce dali uistenie, že tieto jednotky sú určené pre Maďarsko a Rumunsko, ktoré kapitulovalo, a že budú len prechádzať západným územím Slo-